

พันธุ์และการจัดการเพิ่มผลผลิต มะขามป้อมเชิงการค้า

มะขามป้อม (*Phyllanthus emblica* L.) เป็นผลไม้ที่มีคุณค่าสูงทั้งด้านอาหารและยารักษาโรคในตำรับยา มากกว่า 100 ตำรับ เนื้อผลไม้รสเปรี้ยว ฝาด และขม มีสรรพคุณช่วยขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ แก่ริดสีดวง แก้บิด ท้องเสีย ขับปัสสาวะ และเป็นยาแก้ไอ

ปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้มะขามป้อมเป็นพืชสมุนไพร 1 ใน 12 ชนิด ที่เร่งส่งเสริมเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมยาและอาหารสุขภาพเพื่อการแข่งขันในตลาดโลก ทั้งในรูปแบบ น้ำผลไม้ เครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสุขภาพ และเครื่องสำอางเสริมความงามเพื่อการชะลอวัย

ในช่วงปี 2560-2564 ศูนย์วิจัยพืชสวนตรังได้สำรวจ รวบรวมพันธุ์ และคัดเลือกได้สายพันธุ์ดีเด่น ที่มีคุณค่าสารสำคัญทางยาและให้ผลผลิตสูงสม่ำเสมอ ผลมีลักษณะตรงความต้องการของตลาด เพื่อใช้เป็นพันธุ์แนะนำส่งเสริมการปลูกในพื้นที่ภาคใต้เชิงพาณิชย์

KRI 55-02

- ลักษณะผลคล้ายท้อมีขนาดใหญ่ น้ำหนักผลเฉลี่ย 33.25 กรัม เนื้อแน่น กรอบ รสชาติฝาดน้อย
- การให้ผลผลิต อายุ 4 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ย 32.57 กิโลกรัมต่อต้น หรือ 2,149 กิโลกรัมต่อไร่ (ระยะปลูก 4x6 เมตร = 66 ต้นต่อไร่)
- สารสำคัญ: สารประกอบฟีนอลิกทั้งหมด 9.99 % w/w as Gallic acid สารต้านอนุมูลอิสระ 2.03 วิตามินซี 9.09 mg/g และสารแทนนิน 8.80 mg TA/g
- การใช้ประโยชน์ รับประทานสดและแปรรูป

KRI 59-01

- ลักษณะผลกลมขนาดกลาง น้ำหนักผลเฉลี่ย 32.19 กรัม เนื้อแน่น ผิวผลสีเหลืองทอง
- การให้ผลผลิต อายุ 4 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ย 23.6 กิโลกรัมต่อต้น หรือ 1,557 กิโลกรัมต่อไร่ (ระยะปลูก 4x6 เมตร = 66 ต้นต่อไร่)
- สารสำคัญ: สารประกอบฟีนอลิกทั้งหมด 27.5 % w/w as Gallic acid สารต้านอนุมูลอิสระ 8.78 วิตามินซี 9.03 mg/g และสารแทนนิน 23.09 mg TA/g
- การใช้ประโยชน์ การแปรรูปและทำยา

KRI 59-08

- ลักษณะผลกลมขนาดเล็ก น้ำหนักผลเฉลี่ย 9.38 กรัม เนื้อแน่น รสฝาด และต้นเตี้ย
- การให้ผลผลิต อายุ 4 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ย 24.20 กิโลกรัมต่อต้น หรือ 1,603 กิโลกรัมต่อไร่ (ระยะปลูก 4x6 เมตร = 66 ต้นต่อไร่)
- สารสำคัญ: สารประกอบฟีนอลิกทั้งหมด 23.8 % w/w as Gallic acid สารต้านอนุมูลอิสระ 0.54 วิตามินซี 7.71 mg/g และสารแทนนิน 82.44 mg TA/g
- การใช้ประโยชน์ อุตสาหกรรมยา

การจัดการด้านการผลิตและการดูแลรักษา

การเตรียมดินและการปลูก มะขามป้อมชอบดินร่วนปนทรายและแสงแดดจัด ระยะปลูก 6x8 เมตร (33 ต้น/ไร่) ขนาดหลุมปลูก 30x30x30 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักอัตรา 1 กิโลกรัมต่อหลุม โดยแบ่งใส่เป็น 2 ส่วน ได้แก่ รองก้นหลุมและผสมคลุกเคล้าร่วมกับดิน อย่างละ 0.5 กิโลกรัม แล้วปลูกแบบยกโคกหลังเต่า

การให้น้ำ ในปีแรก ให้น้ำทุก 2-3 วัน ตั้งแต่ปีที่สอง (หลังฤดูฝน) ควรงดให้น้ำ เพื่อกระตุ้นการสะสมอาหาร

การให้ปุ๋ย
ระยะก่อนให้ผลผลิต ใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-16 หรือ 15-15-15 ต้นละ 20 กรัม ทุก 2-3 เดือน เพื่อบำรุงต้นให้เจริญเติบโตเร็วและแข็งแรง

ระยะหลังให้ผลผลิต ต้นฤดูฝน ใส่ปุ๋ยสูตร 25-9-9 หรือ 15-15-15 อัตรา 200-300 กรัม/ต้น เพื่อบำรุงต้นให้สมบูรณ์และสะสมอาหารอย่างเต็มที่

ปลายฤดูฝน ใส่ปุ๋ยสูตร 8-24-24 อัตรา 200-300 กรัม/ต้น เพื่อกระตุ้นให้การออกดอกดีขึ้น

ระยะติดผลขนาดนี้วก้อย ใส่ปุ๋ยสูตร 13-13-21 หรือ 14-14-23 อัตรา 200-300 กรัม/ต้น เพื่อบำรุงผลให้มีขนาดใหญ่

การสร้างทรงพุ่มต้น หลังการปลูก 1 ปี ควรตัดแต่งและจัดทรงพุ่มแบบแจกัน โดยให้มีลำต้นหลักสูงประมาณ 0.75-1.0 เมตร แล้วตัดแต่งกิ่ง 2 ครั้งให้ได้ 4 - 6 กิ่ง เลือกกิ่งมุมกว้าง ไม่เบียดชิดหรือซ้อนทับ มีความแข็งแรงและกระจายรอบต้น เพื่อให้โครงร่างของทรงพุ่มแข็งแรง แผ่กว้าง และเตี้ย

การเก็บเกี่ยว ต้นที่เสียบยอดจะให้ผลผลิต ภายใน 2-3 ปี สำหรับภาคใต้ จะออกดอกราวเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม และเก็บเกี่ยวได้ในช่วงเดือนกันยายน-ธันวาคม ผลอายุ 7-8 เดือน เหมาะสำหรับการรับประทานสดและแปรรูป (เนื้อแน่น/เส้นใยน้อย) และเพื่อทำยาควรอายุ 8-9 เดือน (สารแทนนินมากที่สุด)

ศัตรูมะขามป้อม

แมลง ได้แก่ เพลี้ยแป้ง เพลี้ยไฟ ไรแดง และหนอนเจาะลำต้นหรือกิ่ง

แนวทางการจัดการ ควรใช้สารสกัดสมุนไพรจากพืชหรือน้ำส้มควันไม้ แต่ถ้ามีการระบาดของควมพ่นสารเคมี ป้องกันและกำจัด เช่น คาร์บาริล แมลงปากดูดใช้สารกลุ่มคาร์โบซัลเฟน

โรค พบการเข้าทำลายของโรคพืชเล็กน้อย เช่น เชื้อราเข้าทำลายกิ่งที่ไม่สมบูรณ์

แนวทางป้องกันโรค พบเชื้อราโรคระบาด ให้ใช้สารเคมีกลุ่มคาร์เบนดาซิมและแอนทราโคล

ลักษณะการออกดอกและการติดผล

ช่อดอก

การติดผล

ลักษณะต้น

วิธีการขยายพันธุ์มะขามป้อม

การทาบกิ่ง

การติดตา

การเสียบยอดบนต้นตอขนาดเล็กอายุ 1 ปี (นิยมในปัจจุบัน)

การเสียบเปลี่ยนบนต้นตอขนาดใหญ่อายุมากกว่า 1 ปี

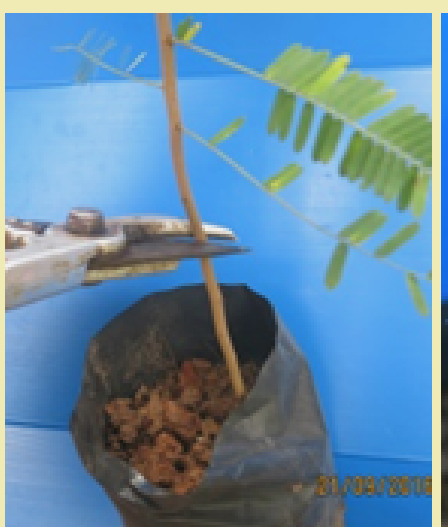
ขั้นตอนการผลิตต้นพันธุ์ดีโดยวิธีเสียบยอด

1. การผลิตต้นตอ

- เมล็ดมะขามป้อมมีเปลือกหุ้มเมล็ดแข็ง (stone fruit) น้ำและอากาศซึมผ่านยาก ทำให้อัตราการงอกต่ำและงอกไม่สม่ำเสมอ
- ควรคัดเลือกเมล็ดที่มีชีวิต (โดยการลอยน้ำ) และกระตุ้นการงอกด้วยกรดจิบเบอเรลลิก 2% ที่ระดับความเข้มข้น 400-500 ppm แช่นาน 24 ชั่วโมง จะช่วยกระตุ้นการงอกของเมล็ดได้เร็วและมีความงอกมากกว่าร้อยละ 50

- นำเมล็ดมาเพาะในวัสดุทรายผสมขุยมะพร้าวอัตรา 1:1
- ต้นกล้าอายุ 7-8 เดือนสามารถนำไปใช้เป็นต้นตอสำหรับขยายพันธุ์โดยวิธีเสียบยอด

2. วิธีการเสียบยอด

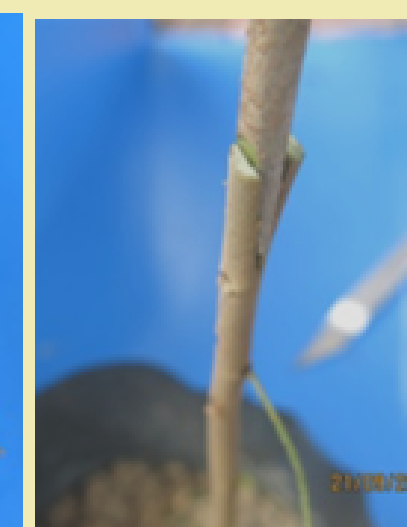
ตัดยอดต้นตอ

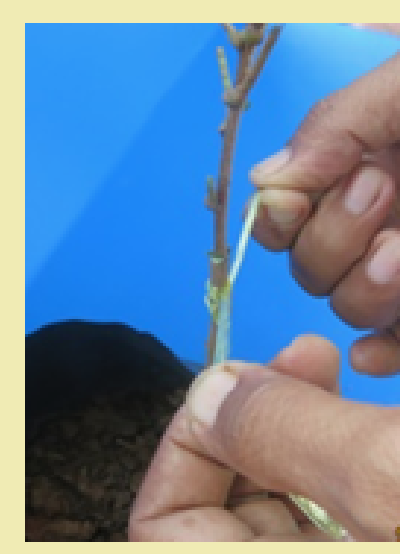
ผ่ากลางความลึก 2.5 นิ้ว

เสียบยอดพันธุ์ดี

เสียบยอดพันธุ์ดีบนต้นตอ

มัดด้วยเชือก

คลุมด้วยถุงพลาสติกมัดให้แน่นเพื่อลดการคายน้ำ 30 วัน

ลักษณะต้นที่ผ่านการเสียบยอด

9 วัน 5 วัน 10 วัน 15 วัน 20 วัน

*ประมาณ 15-20 วัน รอยแผลจะประสานกันดี จากนั้นเปิดปากถุงให้อากาศภายนอกเข้าไปในถุงเพื่อให้ต้นกล้าปรับตัว ประมาณ 7-10 วัน จึงนำออกจากถุง รีดยอดที่แตกใหม่ของต้นตอออกทั้งหมด แล้วนำไปปักไว้ในโรงเรือนเพื่อรอการปลูกต่อไป วิธีนี้จะไม่เปลืองกิ่งพันธุ์ดีและผลิตต้นกล้าได้ครั้งละจำนวนมาก

ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร
โทรศัพท์ 063-2276250 E-mail : tranghort8@gmail.com